

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT OSCILAȚIA PREFERINȚELOR

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Democrația și statul de drept, așa cum se manifestă într-o țară sau altă (fiindcă nu se poate spune că există și nici că nu ar fi normal să existe un "standard", un "model" al acestora), reprezintă cadrul social mai mult sau mai puțin favorabil exprimării și evaluării opiniei publice.

În concepția sociologiei moderne, opinia publică oglindește, în general, convingerile, ideile, aprecierile și atitudinile oamenilor în legătură cu un anume subiect, referindu-se la stări "de fapt" sau la "preferințe". Cei ce examinează opinia publică apelând la metode specifice, cum ar fi, între altele, sondajele de opinie, pot furniza anumite concluzii, se-ziind direcții (tendențe) ca și intensitatea opiniilor, după cum poate fi constatată măsura în care unele opinii sunt active iar altele latente, în formare. Cadrul social al democrației și normele statului de drept imprimă fenomenului numit opinie publică un câmp larg de manifestare, în contextul raportării coerente la valori sau criterii în absență cărora nici democrația și nici statul de drept nu ar putea funcționa corespunzător idealurilor sau telurilor de la care pornesc ori pe care le urmăresc. Potrivit unor teorii, în realitate "opinia publică nu este un întreg articulat, ci un agregat de opinii numeroase, în general diverse, personale. În plus, nu există un singur public pentru toate subiectele; fiecare public din numeroase posibile constă din oameni preoccupați de o anume problemă"!¹⁾

Așa cum logica cercetării în științele sociale presupune să se țină seamă de complexitatea proceselor examineate, de condițiile întâlnite (economice, sociale, naționale, internaționale etc.) există și condiționari "interpretării" rezultatelor unei cercetări. Fapt este că ampioarea luate în ultimii ani de sondajele de

opiniu permit să se pună în evidență modul în care se formează și evoluează "currentele de opinie" în probleme majore care au un puternic impact asupra populației. Am consemnat anterior dinamică unor păeri privind securitatea națională, poziția față de alianțele militare și forțele armate, de conflictul din fosă Iugoslavie.

(Continuare în pag. 6)

POLITICA SANȚIUNILOR ȘI PRIMEJDIILE EI

VALENTIN LIPATTI

Conflictul de interese care jalonează în prezent viața internațională duc de cele mai multe ori la nesocotirea flagrantă a normelor menite să reglementeze relațiile reciproce dintre state, concepute ca entități suverane, independente și egale în drepturi. Iar ingerența în treburile interne ale altora a devenit parțial o trăsătură definitorie a prezentului, în pofida tuturor documentelor internaționale care, de la Carta ONU la Actul final al Conferinței de la Helsinki, au statuat principiul neamestecului în treburile interne ale statelor. În virtutea acestei norme unanim recunoscute, statele trebuie să se abțină de la orice intervenție, directă sau indirectă, de la orice act de constrângere, militară, politică sau economică în treburile interne sau externe care intră în competență

tăii internaționale. Hotărările sunt luate cu precădere de către Consiliul de Securitate, care este, după cum se știe, organul abilitat să acționeze în această privință. Alteori, politica sancțiunilor este practicată de unul sau mai multe state, cu acordul formal sau tacit al comunității internaționale.

Adoptarea de sancțiuni pe plan internațional postulează însă, cum este și firesc, respectarea unor criterii capabile să justifice pe deplin luarea unor astfel de măsuri. A distinge însă ceea ce este de ceea ce nu este echitabil în această privință apare astăzi ca o exigență greu de realizat. Astfel, dacă expediția militară punitivă din Golful Persic și sancțiunile foarte aspre adoptate apoi împotriva Irakului și-au aflat sorginte și justificare în ocuparea militară a Kuweitului de către forțele guvernului de la Bagdad, nu tot camat așa stau lucrurile în alte cazuri. Măsurile luate împotriva Serbiei și Muntenegrului (care alcătuiesc Republica Federală Iugoslavia) au făcut îndoială o bază mult mai subredă.

(Continuare în pag. 7)

PLEDOARIE PENTRU TERMINOLOGIE CORECTĂ ÎN ȘTIINȚĂ

Acad. STEFAN MILCU

Este cunoscut locul hotărâtor ce-l are o terminologie corectă în valorarea informativă a unei lucrări științifice sau a unei expuneri orale, didactice ori expositive în manifestările științifice.

Fenomenul se impune cu o deosebită responsabilitate în prezentarea descoperirilor și a elaborărilor teoretice. Este evident că orice descoperire impune imaginarea unui nou termen, fenomen identic în crearea unui nou concept, în concluzie sau în prezentarea unui context filosofic. Trebuie să acceptăm aceste conjuncturi ca inevitabile, așa cum realizarea unui instrument sau aparat inedit impune elaborarea unui termen corespunzător.

Am fost martorul dezbatelor în Anatomie și Endocrinologie a celor mai corespunzători termeni în acord cu posibilitățile limbii române. Combaterea neologismelor și a barbarismelor este justificată dacă pot fi înlocuiri cu termeni din limba română. Dar în ce măsură există această posibilitate? Folosirea termenilor populari, care nu lipsesc în denumirea corpului uman și animal, este posibilă, dar utilizarea lor s-a dovedit nepotrivită din numeroase motive. Elaborarea terminologiei în limba latină, desemnând formațiile anatomicice, a rezolvat pe plan internațional problema nomenclaturii în anatomie. Recentul volum de Anatomie umană, elaborat de prof. Viorel Ranga, ilustrează această excelentă rezolvare.

Situată nu s-a repetat pentru celelalte discipline în care domină neologisme și, în ultimele decenii, competiția dintre neologismele francofone și cele anglofone s-a accentuat. În acest din urmă domeniu a pătruns în mod caracteristic terminologia de origine anglo-saxonă în științe și mai ales în aviație.

Oricare ar fi sursa și formularea lor, termenii în știință trebuie să desemneze cu exactitate formele, ideile și interconexiunea lor în fraze inteligeibile. Acest proces este în plină desfășurare, generat, pe de o parte, de progresul științei și tehnologiei, iar pe de altă parte, de caracterul dinamic al limbii, cu deosebire a celei vorbite care, treptat, pătrunde și în limbajul științific.

UN DIALOG DESCHIS DESPRE REFORMA ECONOMICĂ ÎN ROMÂNIA

Profesorul Anghel Rugină predând la Universitatea "Spiru Haret"

DOUĂ CONTRIBUȚII VALOROASE comentate de academicianul ANGHEL N.RUGINĂ

În revista "Opinia națională" nr. 46 din 14 martie 1994 au apărut două articole valoroase referitoare la Planul nostru de Refacere și Stabilizare Economică (ediția 1993), publicat parțial în aceeași revistă nr. 39, 40, 41, 42 și 43. Prima ediție (1990) s-a publicat separat într-o carte "Un miracol economic în România este încă posibil!" (Editura Porto-Franco, Galați, 1992).

În amândouă articolele se vede clar o dorință sinceră de a clarifica unele concepe sau părți din acest plan. Mai ales apar o vigoare spirituală și o independență de gândire care îmi amintesc de epoca dinainte de 1944. Cu placere constat că vitalitatea spirituală a neamului românesc și dorința de a gândi pe picioare proprii nu au dispărut și asta este un semn bun.

Răspund mai întâi la articolul semnat de prof. dr. Coralia Angelescu, care este intitulat "Aplicarea modelelor străine nu poate avea rezultate pozitive". În fond, cea mai mare parte din articol este o încercare de a reda sumar și obiectiv gândirea autorului care a conceput planul și cred că a reușit de minune. S-ar putea întâmpla ca domnia sa să fi citit cartea publicată la Porto-Franco, Galați, sau mai recent "Principia Oeconomica", Editura Academiei Române (1993) și Institutul Național de Cercetări Economice.

COLEGIILE

REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

Colegiul pentru reformă și relansarea economiei naționale:

- Acad. Alexandru Bârlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Părăluță
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcomețe
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

Colegiul pentru problemele științei și învățământului:

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

Colegiul pentru problemele culturii și artei:

- Acad. Eugen Simion
- Acad. Alexandru Boboc
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Tănase
- Colegiul pentru ideea națională și socială în România:

  - Prof. dr. Aurelian Bondrea
  - Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
  - Prof. dr. Ioan Scurtu
  - Adrian Păunescu
  - Prof. dr. Ion Rebedeu

- Prof. dr. Ion Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tudor
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu
- Colegiul pentru doctrine politice și probleme ale relațiilor internaționale:

- Valentin Lipatti
- Prof. dr. Florea Dudită
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad

Colegiul pentru problemele sănătății și protecției sociale:

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnicu
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu - membru de onoare al Academiei Române

- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firică
- Prof. dr. Dorin Saraforeanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Ștefan Costea
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

Colegiul pentru problemele justiției, statului de drept și democrației:

- Acad. Valentin Georgescu
- Acad. Ion Filipescu
- Prof. dr. Vasile Gionea
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Ionel Cloșcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

Director:
Prof. dr. AURELIAN BONDREA

NE-A PĂRĂSIT UN DASCĂL MODEL: ION DIACONESCU

(1930-1994)

În toamna anului 1950 intră în Facultatea de Filologie a Universității din București seria bunului meu prieten de la Liceul "Sfântu Sava", eminentul critic de artă și istoricul literar de mai târziu, Dan Grigorescu. Printre membrii ei, un triu încheiat printr-o exemplară prietenie mi-a reținut atenția: Dumitru Săvulescu, Pompiliu Marcea și Ion Diaconescu. Veneau de la Școala Normală din Târgu Jiu, unde fusese să strălucești elevi și colegi de clasă. Modești, muncitori, lipsiți de mijloace materiale deosebite, obținând foarte bune rezultate la învățatură, toți trei au fost repede aleși în organele de conducere ale organizației de tineret din Facultate. Sufletul lor curat, ca și tărâmului din care se trăgeau, se simțea strâns aprig în obezile unei morale care și bătea joc de morală și în ale unei mentalități cinice, străină de el.

Într-un atare context s-au petrecut multe.

Câtiva dintre prietenii lor buni au fost excluși cu mare tam-tam din U.T.M. ca idealisti, ca dușmani de clasă și elemente periculoase. E vorba de Dan Grigorescu, Valeriu Răpeanu, Mioara Grigorescu, azi Avram, Anastasia Manole și subsemnatul. Mai întâi, colegii noștri activiști au refuzat - Dumitru Săvulescu a fost eliberat din muncă și amenințat cu excludere - dar până la urmă totul s-a săvârșit cum au vrut lichelele de sus, străine de sufletul românesc, al căror nume mi-e greateră să-l pomenești. I-am predat "carnetul roșu de ștempă" lui Marcea, în holul Facultății și nu m-am prezentat la ședință. Dar roata istoriei se învârtește: soarta oamenilor e schimbătoare -, cum observa bâtrânul cronicar moldovean Miron Costin. Prin omenia multor colegi,

am fost reprimii din nou în organizație; am avut și noi funcții și am rămas prietenii cu cei ce le au seceră, fără să le vâneze. Unul dintre ei a fost Ion Diaconescu. Am continuat să lucrără și să învățăm împreună în aceeași instituție. Am iertat cu toții de săptămâni și săptă de ori câte șapte. Unii, altii, firește, decât cei pomeniți care ar trebui să se rușineze și să ceară iertare pentru lipsa de recunoștință, nu iartă, organizează vendete, atacă. Așa-l au atacat și pe conferențiarul dr. Ion Diaconescu, unul dintre cei mai buni specialiști în sintaxă din țara noastră.

Cu răni în suflet, s-a stins din viață, la 13 martie, în plină activitate didactică și creatoare, cel ce se născuse în urmă cu șaizeci și patru de ani într-o comună săracă din județul Vâlcea și a căruia biografie am evocat-o în câteva linii, pentru că e un memento, un strigăt de alarmă pentru cei ce au luat-o prea mult razna, pe căi ce duc la prăpastie. Aceasta, cu tăcerea mormântului său, parcă le spune: Oprită-vă!

Cu sufletul zdorbitor de durere și de înlácrimate păreri de rău cadrele didactice, studenții filologii ai Universității "Spiru Haret", din Fundația "România de Mâine", la despărțirea de exemplarul dascăl și neprețuitul nostru coleg, conferențiar doctor Ion Diaconescu, simțim nevoie să parafrazăm vorbele poetului pătimirii noastre, Octavian Goga, la moartea lui I.L. Caragiale, și să ne întrebăm, cu o respectuoasă revoltă: Ce să facă pământul sterp, arid, mut și fără suflet din Cimitirul Ghencea II cu zâmbetul de neuitat al profesorului și omului de omenie, Ion Dia-

conescu? Ce să facă țărâna neînsuflețită cu energia debordantă, tonică, stimulatoare, revărsată într-o sclipoare inteligentă? Ce să facă țărâna inertă cu marele suflet și omenia care a caracterizat personalitatea regreatului nostru coleg și profesor, Ion Diaconescu?

Ce să facă întunecimea pământului cu lumina științei profesorului care a dat culturii noastre cărti fundamentale despre sintaxa limbii române, care a scos zeci de serii de profesori ce-i poartă recunoștință, respect, pioasă și neștearsă amintire?

Ce să facă Neantul cu o frântură de viață atât de autentică, de creație și de românească?

Întrebarea noastră împovărată de durere n-are în ea nimic retoric, nimic din orațiile funebre, tăcuite după regulile oratoriei. Întrebarea noastră sănăsește din afundurile îndurerate ale sufletului nostru rănit, din lacrima curată a discipolilor care și pierd maestrul pentru totdeauna, a colegilor care pierd un prieten, după ce la noi, în ultimii patru ani s-a pierdut prin mlașinile urii, ca un miel rătăcit de turmă, Prietenia, bunul cel mai de preț al vieții noastre sufletești.

Conferențiarul dr. Ion Diaconescu, care trebuia să fie de multă vreme profesor, ne-a părăsit purtând pe suflet povara grea pe care au aruncat-o asupra lui ingratitudinea, vânzarea de frate, pierderea prieteniei, răutatea și neînțelegerea oamenilor.

A purtat cu demnitate această povară a nedreptății care ne-a durut pentru că o purtăm și pe sufletul nostru, constituindu-se într-o admirațabilă lecție de viață. Mulțumim, domnule profesor, că ne-ați dat tuturor o astfel de lecție plină de demnitate. Noi n-am votat și nu vom vota niciodată împotriva unui om care merită să fie promovat și respectat.

Regretăm gestul colegilor și al studenților care au comis o asemenea împrietate.

Vă mulțumim că ne-ați lăsat cărți de referință pentru învățarea sfintei limbi românești cu care ne formăm ca specialiști și patrioți. Fundația "România de Mâine" și Universitatea "Spiru Haret" vă exprimă un dureros Adio, acolo unde nu este durere și întristare, ci odihnă veșnică pe care n-ai avut-o niciodată aici pe pământ. N-ai avut-o fiindcă v-ai făcut din plin datoria ca dascăl și educator eminent, ca prieten al tineretului studios, ca bun coleg și bun cetățean, ca autentic țăriș, care ați dus farmecul limbii române în mari Universități din Franța, Germania, China, învățându-i și pe alții graiul Mioriței și limba "ca un fagure de miere" a marilor scriitori români.

Consecvent cu tine, ai mers pe un drum drept, n-ai bătut calea mânzului și n-ai rătăcit pe cărări care să te înstrâneze de neamul tău.

Poate-ai greșit și tu pe întortocheatele poteci ale vieții, că nu-i nimeni viu care să nu greșească, dar ai avut tăria și frumusețea morală să-ți transformi greșeala în pocăință. Au greșit grav și alții cu tine, dar ei n-au această tările de caracter, ei bravează în ostașă ai dreptății, cătă vreme nu-s decât niște meschini mercenari ai vendetei.

Dacă istoria nu-i va ierta, tu iartă-de dincolo de mormânt. Așa te-ai învățat în casa voastră de la țară, amărătii tăi părinți, tradițiile și datinile neamului nostru, aşa te-ai învățat dascălii tăi de la Școala Normală din Târgu Jiu și Omenia românească pe care ai respectat-o și ai slujit-o cu credință.

Plecând dintre noi tu poți zice ca Horatiu în Oda XXX: "Non omnis moriar multaque pars mei/Vitabit Libitiam; usque ego postera/Crescam laude recem dum Capitolium/Scandet cum tacita virgine pontifex."

La mormântul tău din cimitirul Ghencea II străjuiește o modestă cruce de lemn. Dar tu tăi ridică singur un monument mai trainic decât bronzul prin cărțile tale și mai ales prin operele văii, care sunt generațiile de profesori ce s-au împărtășit din învățătură ta și din pilda vieții tale de adevărat dascăl.

■ Prof. univ. dr. Ion Dodu BĂLAN

VICISITUDINILE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ROMÂNEȘTI ALINIÈRE LA STANDARDELE DE CALITATE SAU SPIONAJ DEGHIZAT?

Suntem un popor de bună credință, mai ales când avem în față recomandări, sfaturi, imperativ chiar, formulate la adresa noastră de instituții sau persoane cu oarecare prestigiu internațional. Și de bună credință fiind, ne angajăm, uneori chiar împotriva intereselor noastre imediate, să punem umărul la urmarea unei acțiuni comune, europene sau chiar mondiale. Respectarea strictă a embargoului instituit de Consiliul de Securitate când cu războiul din Golf și, mai apoi, cu evenimentele din Iugoslavia reprezentă argumente atât de evidente încât, în fața lor, au trebuit să recunoască buna noastră credință până și cei care pescuiesc de preferință tocmai în asemenea ape tulburi. Dar, oare, toți cei ce ne fac recomandări, ne dau sfaturi, formulează imperative și ne atrag în acțiuni comune sunt de aceeași bună credință față de noi?

O vorbă înțeleaptă din bâtrâni spune că dacă cineva te-a înșelat o dată, ar trebui să-i fie rușine lui, dar dacă te-a înșelat de două ori, ar trebui să-i fie rușine și. Și, literalmente, cu acest sentiment de rușine am plecat de la recenta conferință de presă de la Ministerul Cercetării și Tehnologiei. Despre ce este vorba? De foarte bună credință fiind, noi, români, am accep-

tat - zic eu, cam prea ușor - ca în Programul PHARE pentru România, un capitol anume să se refere la restructurarea și reforma cercetării științifice. Pentru aceasta s-au alocat, într-o primă etapă, 1 milion de euro (sumă de alțiminteri modică); au fost delegați 3 experți străini care au venit la noi, au cercetat cu de-amănuntul și fără nici o opriștere tot ce au dorit, după care au întocmit un raport preliminar asupra cercetării dezvoltării din România. Acest raport preliminar a fost revăzut, completat și definitivat. Iar una din concluziile sale prevedea ca procesul propriu-zis de auditare să se facă tot prin-tr-o consultanță străină, pentru a reprezenta garanția unui factor neutru. În acest scop a urmat o licitație la Bruxelles, patronată de Ministerul român al Cercetării și Tehnologiei, pe care a câștigat-o o firmă din Anglia, în cooperare cu o firmă din Spania.

A început astfel procesul propriu-zis de auditare a instituților științifice românești în contextul restructurării lor. Auditare este un fel de evaluare a cercetării științifice, după o metodologie proprie și după criterii pe care domnul ministru Doru Dumitru Palade le-a prezentat ca, fiind de înțuită și de însemnatate internațională. Tocmai de aceea se speră ca în urma acestei auditări, ministerul român de specialitate și, în genere, factorii noștri de putere să cunoască mai exact valoarea

Toate bune până aici, numai că,

■ Mihai IORDĂNESCU

DESPRE SOVIETIZAREA ȘI DESOVIETIZAREA ROMÂNIEI

Lectura unei recent apărute lucrări, intitulată: *Sovietizarea României. Percepții anglo-americane* (autoři: Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop) ne îndeamnă - în chip justificat - spre o serie de reflectii. Mai întâi de toate se cuvine să precizăm că, în plan istoriografic românesc - și nu numai -, apariția acestei cărți reprezintă un eveniment, care obligă pe cititorul adânc cunoscător, dar și pe cel interesat mai în general de astfel de probleme, la căutarea și luarea în calcul și a altor dimensiuni decât cele oferite de amintișii autori - în primul rând a percepțiilor românești, zămislite atunci, aici, acasă, la București, în privința începătorilor sovietizației țării noastre și a consecințelor lor, apoi a diverselor altor componente implicate în plan internațional în aceeași cheie, desigur, cu prioritate, a celei sovietice.

Autorii cărții pe care o avem în vedere încearcă și reușesc să răspundă cuprinzător la o serie de întrebări grave precum: Când și cum a ajuns România în sfera de influență a Uniunii Sovietice? Care a fost "târgul" prin care Stalin a primit mâna liberă în România? Procesul comunizației României s-a desfășurat în mod aleatoriu sau după un plan gândit și pregătit din timp, până în cele mai mici amănunte, la Moscova? În ce a constat dilema opțiunii politice cu care s-a confruntat Mihai I de Hohenzollern în acele împrejurări? A fost România "abandonată" de guvernele Marii Britanii și Statelor Unite ale Americii? A existat o discrepanță între atitudinea acestor guverne și cea a diplo-

mașilor anglo-americani acreditați la București?

Și - mai mult decât atât - carteau răspunde, credem, și la problema virovăilor atât de des invocate în ultima vreme în presă, în emisiuni RTV și, nu mai puțin, chiar în lucrări de specialitate: Râmâne vinovat absolut suveranul de atunci al României pentru deschiderea porților în vedearea sovietizării/comunizației țării? S-a produs acest lucru chiar la 23 August 1944 și s-au intuit atunci consecințele ce puteau interveni sau sovietizarea/comunizația României a fost un proces al căruia început poate fi plasat în alte condiții și momente ale istoriei, oricum după cotitura de la 23 August 1944?

În chip transțant, autorii cărții subliniază, în *Cuvântul înainte*, că "întrarea României în sfera de influență a Uniunii Sovietice (1944) și instaurarea regimului comunist (1945-1947) se numără printre problemele fundamentale ale istoriei naționale, care urmează să facă de acum înainte obiectul investigațiilor cercetătorilor români" (p.7). Este adevarat, iar cartea pe care ne-o oferă cei trei autori constituie un temeinic punct de reper pe acest drum. Ei încearcă și reușesc - pe fondul evenimentelor interne și internaționale din anii 1944-1947, care au făcut în cele din urmă din România un stat comunista gravitând în orbita Kremlinului - să defină liniile de forță generatoare ale angrenajului în care, odată întrată, România nu s-a mai putut smulge decât cu greu, pentru a-și salva și conserva suveranitatea și libertățile democratice autentice.

ÎMPĂRTIREA SFERELOR DE INFLUENȚĂ ÎN EUROPA DE SUD-EST

Certamente, sovietizarea/comunizația României a fost consecința a două procese politice, în curs de desfășurare în timpul celui de-al doilea război mondial, procese ilustrate prin spusele lui Stalin și Churchill pe care le reproducem în continuare.

- În aprilie 1945, Stalin, într-o discuție cu o delegație iugoslavă, condusă de I. B. Tito, le-a spus oaspeților săi: "Acest război nu este ca acela din trecut. Oricine ocupă un teritoriu impune și propriul său sistem social. Fiecare impune propriul său sistem social, până unde înaintea armata lui".

- În octombrie 1944, aflat în vizită la Moscova, Churchill i-a spus lui Stalin: "Haideți să reglementăm afacerile noastre în Balcani. Armatele

dvs. sunt în România și Ungaria. Noi avem acolo interese, misiuni și agenți. Să nu ne ciocnăm pentru lucruri mărunte. În ceea ce privește Anglia și Rusia, ce-ăi spun de o predominare pentru dvs. de nouăzeci la sută în România iar noi să avem nouăzeci la sută în privința Greciei și fiecare câte cincizeci-cincizeci în Iugoslavia?" Și așa s-a hotărât! După cum nota în *Memorile sale* Churchill, "totul a fost rezolvat în nu mai mult timp decât trebuia pentru a consemna asta în scris."

Împrejurările ce rezultă din cele două situații evocate mai înainte relevă factorii decisivi ai procesului de intrare a României în zona de hegemonie a Kremlinului și ai instaurării - prin voința Moscovei - a regimului communist în România: ocuparea țării

de către Armata Roșie în 1944 și înțelegerea dintre anglo-americani și sovietici asupra sferelor de influență în Europa de sud-est.

Caracterizarea dată de Stalin, în discuția cu delegația iugoslavă, celui de al doilea război mondial, mai exact, raportului dintre prezența unei forțe militare de ocupație și regimul socio-economic și politic din acea țară, dezvăluie falsitatea declarării lui V.M. Molotov din 2 aprilie 1944, când, vorbind în numele guvernului sovietic, în legătură cu atingerea de către Armata Roșie a Prutului - considerat de sovietici adevărată graniță sovieto-română - a declarat că guvernul sovietic "nu urmărește scopuri de dobândire a vreunei părți a teritoriului românesc sau schimbarea regimului social din România" și că "întrarea armatelor sovietice pe teritoriul României este dictată exclusiv de necesitate și de continuarea rezistenței de către armatele adverse la război".

Declarația guvernului sovietic avea atunci un limpede rost propagandistic, fiind destinată cu precădere Aliaților occidentali: după dizolvarea formală a Kominternului (1943), Stalin voia să le arate, încă o dată, partenerilor săi apuseni că Uniunea Sovietică este străină de "exportul de revoluție" și că nu va folosi înaintarea forțelor ei armate pe teritoriul altor state pentru a impune regimuri comuniste. Și "păcăleala" a prins! În percepția occidentaliilor și-a făcut, treptat, tot mai mult loc concepția potrivit căreia - față-n față cu astfel de declarații și intenții ale Moscovei - acesteia trebuia să i se facă, în cursul negocierilor, concesii rezonabile pentru că - așa cum se întâmplă între gentlemani - și ea avea să înțeleagă că trebuie să facă, la rândul ei, concesii partenerilor occidentali.

În proiectele de organizare a lumii postbelice elaborate de Foreign Office și Departamentul de Stat se acceptă că o mare putere ca Uniunea Sovietică, având, în afara acestui statut, și o contribuție masivă la războiul împotriva Germaniei, trebuia să beneficieze firesc de un "glacis strategic", un brâu de securitate, alcătuit din state, mai mult sau mai puțin clientelare, cu o politică aflată în acord cu interesele Uniunii Sovietice. Acest rol i-a fost hărăzit - se înțelege - și României în acel context. Înaintarea Armatei Roșii, însoțită de declarații de felul celei făcute de Molotov la 2 aprilie 1944, nu era considerată ca o "expansiune a comunismului" și, în virtutea solidarității "Marii Alianțe", toți emisarii din țările satelite Reichului, inclusiv români, care încercau să negocieze numai cu anglo-americani, erau trimiși să dis-

cute și cu sovieticii.

Kremlinul urmărea vigilent ca Aliații apuseni să nu întreprindă nimic fără acordul său în zona pe care o consideră că aparține sferei proprii de influență (ceea ce nu îl împiedica să angajeze negocieri bilaterale ca acelea cu România de la Stockholm, fără a informa pe anglo-americani). Și de acolo - se știe - a tot așteptat Mareșalul Ion Antonescu "lumina verde" până la 23 August 1944, când s-a produs - prin arestarea sa - cotitura prea bine cunoscută în viața țării, fără ca de la Stockholm să mai fi venit vreun mesaj.

Cât îi privește pe occidentali, poate n-ar fi mai sugestivă o altă dovadă asupra politicii lor decât ceea ce nota, în martie 1943, ministrul de externe britanic, Anthony Eden: "Politica noastră față de România este subordonată relațiilor cu U.R.S.S. și noi nu vrem... să acceptăm nici un angajament sau să întreprindem vreo acțiune fără deplina cu noștință a consimțământului guvernului sovietic".

Documentele istorice ale timpului dovedesc, în chip indubabil, că în vara anului 1944 - pornind de la considerente de natura celor mai înainte citate -, Marea Britanie a oferit România Uniunii Sovietice pentru a-și asigura, în schimb, controlul asupra Greciei.

23 August 1944 - așa cum s-a produs el la București - a schimbat radical situația strategică în Euro-

pa de sud-est; această zi - scrie John Erickson, cel mai reputat specialist occidental în istoria frontului de Est - "s-a dovedit a fi una din zilele decisive ale întregului război". Întreg dispozitivul german din Europa de sud-est s-a dezagregat, armata sovietică având astfel drumul deschis spre Balcani, deci și spre Grecia. Au urmat noi târguri între aliați în jurul "acordului de procență". Aflat la Moscova, la 9 octombrie 1944, Churchill avea să-și prelungă vizita acolo până la 19 octombrie. Împărțirea sferelor de influență, acest joc murdar al mai marilor lumii, a continuat acolo prin noi înțelegeri cu care - de la distanță - au consumat și S.U.A. Astfel s-a ajuns ca, în februarie 1945, când Stalin a intervenit în România, pentru a instala acolo un guvern dominat de comuniști, el să poată face fără a fi deranjat nici de englezi, nici de americani. Este cazul să prețiez - în acord cu concluzia autorilor cărții *Sovietizarea României*... - că, în tot acel timp, niciunul din oamenii politici români care au acționat pentru a scoate țara din orbita Reichului, nu au crezut că anglo-americani vor abandona România în ghiarele "ursului sovietic". Ei nutreau speranță că Occidentalii nu aveau cum să îngăduie extinderea comunismului dincolo de frontierile sovietice. Dar jocurile - cum am arătat - erau deja făcute, în chip diabolic, în chip perfid! Aceasta a constituit o mare tragedie a noastră, a românilor!

"YALTA SUNT EU!"

Ce s-a întâmplat în continuare, o dată girul fiind dat în acest chip asupra viitorului României? Așa cum Stalin dăduse de înțeles delegației iugoslaviei, în aprilie 1945, Armata Roșie avea funcția de a asigura instalarea regimului comunist în teritoriile ocupate. La umbra baionetelor sovietice au început "operațiile" de comunizare a României, ca - de altfel - și a altor țări din zonă. Trupele sovietice au început să se simtă în România ca ele acasă și să dea semne că nu au de gând să plece curând. Ana Pauker și fanaticii ei susținători, veniți pe tancurile sovietice la București din emigrăția comunistă de la Moscova, nu scăpau nici o ocazie pentru a încuraja această prezență, fără de care - după părerile lor bolnavicioase - România n-a vea cum să reziste în noua conjuncțură internațională.

Anglo-americani nu au comunicat niciodată oamenilor politici români atașați idealurilor democratice că țara lor fusese inclusă, prin "acorduri de procență", în sfera de influență a Moscovei. "Maniu a rugat stăruitor - scrie Ivor Porter - să i se spună adevăratul - fusese sau nu România vândută sferei de influență rusești? - și, de fiecare dată, reprezentanții Aliaților occidentali fusese să instruiți să nege acest lucru".

Tinuți în ignoranță asupra adevăratei situații și a țării lor, exponentii forțelor democratice din România au fost obligați să ducă în anii 1944 - 1947 adevărate lupte de ariergardă. Într-o astfel de "ambianță" s-au petrecut evenimente extrem de complicate în viața țării, a căror analiză impune astăzi istoricilor mult respect pentru adevăr și mult efort de evaluare și reevaluare; în acest context, fostul rege Mihai, care invocașă la un moment dat Declarația privind Europa liberă, adoptată la Conferința de la Yalta (4-11 februarie 1945) de Churchill, Roosevelt și Stalin, A. I. Vișinescu și-a permis să-i replice cu cinism: "Yalta sunt eu!"

La umbra unor astfel de comportamente, vizând intimidarea conlocutorului și, în prezența Armatei Roșii, care veghează la tot pasul,

s-au putut petrece, rând pe rând, fapte ce vizau materializarea unor planuri de sovietizare/comunizare a României, planuri zămislite la Moscova și acceptate cu entuziasm de grupul slugănic de la București, grup ce gravita în jurul Anei Pauker, vârful de lance al Kremlinului în țara noastră.

Prezența trupelor sovietice în România și a unor vârfuri pro-moscovite în toate structurile de putere, promovarea în toate direcțiile a tot ce era favorabil cuvântului de ordine venit de la Răsărit au îngroșat treptat crusta asezată pe existența românească. Consilierii sovietici prezenți în toate structurile economice, politice, culturale etc. - chiar și la Academia țării, în Universitate și Facultăți, pretutindeni - aveau menirea să nu lase nimic neobservat și nedirecționat altfel decât în spiritul impus de Moscova.

În anul 1947, ritmul sovietizării României s-a intensificat, mai ales ca urmare a unor măsuri economice care vizau realizarea neîntârzită a unei economii centralizate. Sovromurile - oficial societăți mixte româno-sovietice, de fapt, instrumente de exploatare și control asupra țării noastre și a resurselor sale naturale de către U.R.S.S. - au jucat pe acest tărâm un rol de prim-plan. Cultura a resimțit și ea impunerea modelului sovietic în forme mai mult sau mai puțin rafinate. Romanul, poezia, pictura, sculptura trebuiau să întruchipeze "realismul socialist", cu teme neapărat din "câmpul muncii" și din "frăția de nezdruncinat dintre poporul român și popoarele Uniunii Sovietice". În acele condiții atât de complicate, intelectualii, reprezentând conștiința națională, au exprimat, în forme diverse, rezistență în profunzime la pierderea identității poporului român. Multă intelectuală, în spatele unor concesii de suprafață, cultivau un europenism de substanță și o conștiință opusă vasalității față de marea putere sovietică. Și spiritualitatea românească a continuat să existe și să se afirme prin strădania acestor oameni care vor binemerita oricând în fața istoriei!

■ Prof. univ. dr. GH. I. IONIȚĂ
(va urma)

La Universitatea "Spiru Haret"

Aparatură modernă pentru o pregătire modernă a studentilor

UN DIALOG DESCHIS DESPRE REFORMA ECONOMICĂ ÎN ROMÂNIA

DOUĂ CONTRIBUȚII VALOROASE
comentate de academicianul
ANGHEL N.RUGINĂ

1 Mai multă clarificare a expresiei "miracol economic"

Termenul de "miracol economic" nu trebuie înțeles sofistic așa ca exemplul din Biblie, când a căzut mană din cer pentru salvarea poporului evreu în pribegie, și nici utopic, ca în conceptul de *perpetuum mobile*. Nu are nimic a face direct cu miracolele divine sau construcțiile ute-

poice. Mai repede este vorba de un program de reformă integrală rezultat dintr-o analiză critică a ceea ce spune adevărul științific (nefalsificat de ideologii politice) și condițiile economice și sociale dezastroase cu care se luptă nu numai țara românească și celelalte țări foste socialiste, dar și lumea întreagă. La Conferința Internațională de la Tokio din vara lui 1993, șefii de stat ai celor 7 puteri industriale au declarat că țările lor suferă de o criză provocată de șomaj și inflație. În același timp, directorul executiv al Fondului Monetar Internațional, Mr. Michel Camdessus, la fel, în mod public, nu ascunde faptul că economia mondială se află într-o criză. La Conferința de presă de la 1 iulie 1993 el a spus textual:

"Iată ce este important: toate țările din lume să știe că dacă ele fac tot ceea ce este posibil ca să-și pună casa (se înțelege, economică și financiară) în ordine, atunci F.M.I. va fi gata cu suportul său și cu toată puterea sa drept catalyst să asigure ca suportul internațional să vină la timp".

Programul de reformă integrală bazat pe condiții de echilibru general stabil, pe care l-am recomandat fără încetare din februarie 1990, a avut ca scop să împlinească, cu 3 ani înainte, recomandarea d-lui Camdessus și anume să pună casa economică și financiară românească în ordine "Prin Noi Însine!", fără împrumuturi din străinătate.

Este vorba, desigur, de o ordine social-economică nouă, cu echilibre în fiecare sector principal (B.N.R. cu moneda, bănci, burse; bugetul statului, industrie, comerț, piață valutară și cursul de schimb) care toate trebuie să se simuleze simultan în aceeași zi "D". Aici nu e vorba de scheme utopice, ci de realizarea unui complex de mecanisme pe care atât răjiunea pură (în teorie), cât și răjiunea practică (în aplicare) arată în mod evident că sunt posibile. Altfel nu le-aș fi propus dacă nu aș fi văzut clar că lumina zilei că acest complex de mecanisme, pus în practică, aduce o relansare a întregii economii naționale, o scădere electrică nevăzută care aduce zorile unor zile mai bune unde fiecare cetățean să vadă și să se convingă cu ochii lui proprii că au venit, în fine, și dreptatea socială și stabilitatea financiară pentru cei mulți, de fapt, pentru toți.

Atunci și numai atunci lumea își va restabili încrederea în viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat și se va convinge, fără edictie guvernamentală, că merită să lucrezi cât mai mult și cât mai bine. Comparată cu condițiile economice și sociale existente, o asemenea schimbare cu siguranță ar putea fi numită un "miracol economic". și nu trebuie să ne mirăm așa de mult că așa ceva se poate realiza în practică, fiindcă debarcarea pe Lună a fost posibilă tot prin punerea în mișcare a unui complex de mecanisme consistente. Nu văd nici un motiv serios de ce românia nu ar putea să realizeze ceea ce au făcut nemții și japonezii după cel de-al doilea război mondial. Ba mai mult, experimentul românesc poate să ducă la rezultate și mai bune, având în vedere faptul că în Constituția lui, în afară de eficiență și creștere economică, s-a inclus și principiul de justiție socială,

de echitate, ca și cel de stabilitate financiară.

Sigur este că, prin aprofundarea mai intensă a cunoașterii realităților economiei românești și a nevoilor și aspirațiilor poporului român, se pot introduce în plan alte limite sau chiar probleme noi de ordin practic pe care autorul nu a putut să le cunoască în întregime. Baza teoretică și structura practică sunt însă flexibile în sensul că lasă loc să se întregească cu alte aspecte. Dar atunci să nu se uite regula importantă și anume că orice adăugiri să fie consistente, adică să aibă caracter de echilibru așa încât să se potrivească și să funcționeze normal cu restul sistemului.

În acest sens, legea de echilibru general formulată de Wabrea a fost deja amendată de autor să cuprindă nu numai elementele wabrasiene (competiția pură și banul natural acoperit "numeraire"), dar și un al 3-lea factor fundamental și anume un cadru instituțional și juridic consistent cu primele două elemente. În acest de al 3-lea factor pe care l-am identificat cu litera "R" se pot include multe alte aspecte dar respectând regula de consistență menționată anterior.

2 Un laborator economic științific

Cea mai interesantă sugestie dată de doamna Coralia Angelescu este constituirea unui laborator economic științific unde să se întâlnescă profesori de economie și finanțe, cercetători, studenți și specialiști

care să dezbată - pro și contra - problema Reformei și orice alte aspecte ale economiei românești. În ceea ce privește autorul, el este gata să participe la astfel de dezbateri.

Al doilea articol valoros poartă titlu "Spre o nouă sinteză în Teoria Economică" și este semnat de domnul dr. Constantin Ciutacu.

3 Despre importanța teoriei în știința economică

Sunt complet de acord cu dl. Ciutacu în ce privește poziția primordială a teoriei în știința economică. De fapt, nici nu există știință fără un corp teoretic bine organizat. Totuși, nu trebuie să uităm și celelalte 4 ramuri care toate împreună formează corpul întreg al științei economice pe care l-am identificat sub expresia "Quinta Methodică", adică compus din cinci tipuri de probleme:

- (1) Istoria Economică
- (2) Teoria Economică
- (3) Etica Social-Economică
- (4) Politica Economică
- (5) Istoria Doctrinelor sau a Gândirii Economice.

Sigur este - în afară numai de legea hazardului - că orice problemă practică trebuie să fie rezolvată mai întâi în teorie (sau analiză) fiindcă numai teoria pură (în sensul de cea adevărată) ne arată și direcția unde se află și soluția practică. Asta este valabil pentru știința economică și pentru toate celelalte științe care au și o parte aplicată.

Primul avion, înainte de a deveni realitate fizică, actuală, a zburat în mintea cercetătorului care a găsit formula teoretică exactă ce arată, fără îndoială, că aparatul va zbura în aer și va fi condus înapoi la punctul de ple-

care, chiar dacă între timp mai este nevoie de unele ajustări de natură practică. Tot așa, un cercetător în domeniul economic care face un plan de refacere și stabilizare economică a unei țări, cu un ochi ațintit la realitatea actuală, prezintă (pe care evident trebuie să o cunoască bine, fiindcă aici se află problema sau problemele date), după ce a găsit soluția de principiu trebuie, într-o

străfulgerare de lumină, să vadă mintal, foarte clar, realitatea finală, conceptuală înainte de a deveni realitate fizică. și aici nu e vorba de o simplă dorință, ci de o concordanță logică dintre realitatea pură (conceptuală) și realitatea fizică, actuală, concretă. Una se găsește inclusă în celalătă, deși pe niveluri de gândire diferită, una fiind abstractă iar celalătă concretă.

4 Ce înseamnă formula: $S = A + P$?

Este o formulă simplă pe care am întrebuit-o la prelucrarea planului de refacere și stabilizare economică, monetară și financiară făcut pentru România (ediția 1993). Ea arată o sinteză unică între gădirea economică modernă ce se ocupă în particular de studiul realităților actuale ("A") care, de obicei, sunt în dezechilibru și gădirea economică clasică ce s-a ocupat din principiu de studiul realităților potențiale ("P") și anume în forma lor ideală, cum ar trebui să fie în situația de echilibru general stabil unde probleme de dezechilibru nu există, au fost rezolvate principial sau dispar, ceea ce este același lucru.

Soluția ("S") la problema dată necesită un drum de cercetare științifică unde participă atât răjiunea pură, teoretică din "P", cât și răjiunea practică din "A". Amândouă sunt necesare. Într-adevăr, "P" servește drept ghid de încredere (ca și steaua polară în navigația maritimă) care ajută răjiunii practice în drumul de tranziție de la "A" la "P" să nu orbăciască în nedumeriri și îndoilei, ci să tragă la întâi, cum s-ar spune, adică să știe exact ce are de făcut. și ce are de făcut este să descopere sau să prelucreze măsurile practice (reformă, politici adecvate) care să miște realitățile din punctul "A" la punctul "P" și fără a crea alte probleme imediat sau mai târziu. Realitățile de la stadiul "P" sunt aceleași ca și cele de la punctul "A", însă fără probleme. Aceasta este în esență "miracolul economic": o transfigurare empirică de realități bolnave în realități sănătoase.

Ca să afle ce e rău el cercetează cu mare atenție mașina deranjată în starea "A" actuală și o compară simultan cu imaginea din "P". Nu există altă cale mai eficientă și mai rapidă de a descoperi cauza răului, diagnosticul, decât această comparație simultană între "A" și "P". După ce determină diagnosticul și este ușor să indice ce este de făcut practic, ce materiale sunt necesare și cum trebuie utilizate.

Absolut aceeași procedură metodologică este urmată de un medic când este chemat să examineze un bolnav, să stabilească diagnosticul și să prescrie medicamentul sau intervenția chirurgicală, dacă este nevoie, pentru a restabili starea normală a unui corp omenesc bolnav.

Metoda integrală concretizată în formula $S = A + P$ acționează deci în domeniul științei economice, al științelor sociale prin analogie, ca și în științele naturale care au și o parte aplicată.

5 Mai este posibilă și o altă sinteză economică?

Titlul articolului "Spre o nouă sinteză în teoria economică" de dl. dr. Ciutacu este destul de provocator ca să atragă atenția oricărui cercetător care se găsește în căutare de idei noi. El încearcă să umble pe drumuri neumblate și asta este un fapt lăudabil. Pe drumuri necunoscute poți descopera idei noi și tot pe drumuri necunoscute poți ajunge nicăieri, afară de experiența necunoscutului.

Și el recunoaște că este tentant să afirme posibilitatea unui viitor "miracol" românesc însă cu o precondiție: "Să recunoaștem că am fost învinși". Nu prea este clar cine sunt învinși: națiunea sau știința economică? Nu cred că națiunea română a fost învinșă în cursul celor 4 ani de tranziție, ci o anumită teorie economică emanată de la un mare economist englez Keynes, care încă predomină în știința economică contemporană și care în practică nu a dat rezultatele așteptate.

Să vedem ce sinteză nouă în teoria economică ne oferă dl. dr. Ciutacu. Teoria lui se compune dintr-o

diferență esențială între "dorințe și nevoi". După el, "dorințele nu coincid nici permanent și nici în totalitate cu nevoile". "Nevoile sunt de cele mai multe ori și dorințe, dar ele reprezintă concomitent mult mai mult; dacă o nevoie nu se realizează în mod repetat, situația devine din ce în ce mai gravă. Nevoia este infinit mai legată de economie comparativ cu o dorință". În altă parte, dorința devine utopică.

Se pare că aici e vorba mai mult de un război de cuvinte iar nu de concepte, cum se obșinuiește în știință. El singur recunoaște că "nevoile sunt de cele mai multe ori și dorințe". De aici e foarte greu, și nici nu știu dacă este posibil, să tragem o linie de diferență conceptuală între "nevoi" și "dorințe". Nevoile nesatisfăcute devin dorințe și simple dorințe nesatisfăcute pot căpăta caracterul de nevoi. Prin urmare, conceptul de distincție între "dorințe și nevoi" este slab și nu poate supraviețui într-un argument științific.

Mai departe, separând "nevoile"

de "dorințe", afirmând pe prima și negând pe a doua, nu știu pe ce se mai poate baza "o nouă sinteză" în teoria economică. În plus, nu mi se pare să fie o procedură potrivită cu care să se rezolve cât mai bine problemele date în economia românească de astăzi, de mâine sau de totdeauna. Pe de altă parte: "Omul nu trăiește numai pentru pâine!" Dacă omul s-ar limita numai la concentrarea tuturor resurselor și inteligenței sale în rezolvarea numai a nevoilor imediate, atunci viața lui ar deveni stearpă, goală, lipsită de

un sens mai înalt. Ar deveni un sclav al vieții imediate. Un om civilizat (și românul nu face excepție) în mod natural privește simultan atât la prezent (nevoi imediate), cât și la viitor (dorința unei vieți mai bune).

În consecință, dorințele și aspirațiile de mai bine nu trebuie separate, ci, dimpotrivă, unite cu nevoile imediate, căci numai pe această cale se pot realiza creștere economică, eficiență și progres. De aceea nu cred că dl. Ciutacu ne-a dat material suficient ca să se poată vorbi de o altă sinteză în teoria economică.

6 O adaptare nepotrivită a formulei $S = A + P$

Dl. dr. Ciutacu nu s-a convins de veridicitatea formulei $S = A + P$ din cauza teoriei sale privind "dorințele și nevoile". Cum scrie el, "în opinia noastră, nu se știe dacă "P" va fi realitate, ea rămânând o dorință", ce poate fi chiar utopică. De aici, el utilizează un procedeu care nu este acceptabil în știință și anume inversează formula în $S = P - A$, fără a ne spune că a schimbat modelul de gădere în care "P" și "A" au o altă identitate, sunt de altă natură. Pot să asigur pe orice cititor în mod cert că nu există nici o relație justificată între cele două formule.

În formula domnului Ciutacu, "P" reprezinta niște dorințe vagi, nedeterminate, promisiuni politice goale, care nu au absolut nimic de-a face cu "P" din modelul nostru care reprezinta condiții clare de echilibru general stabil. Iar (-"A") înseamnă, cum spune el, că "vechiul sistem a fost negat în totalitate, atât din punct de vedere al construcției instituționale, cât și din cel al capacitatilor practice", adică "negându-se tot sau aproape tot din ceea ce constituie suportul real al actualității". Nici acest (-"A") nu se apropie, în termeni științifici, de factorul "A" din formula noastră, care reprezintă realitățile actuale economice de la 1990 sau 1993, organizate sistematic în elemente, instituții și practici de echilibru (care ajută la rezolvarea de probleme) și de dezechilibru (adică acele care împiedică rezolvarea de probleme și au nevoie de reforme).

Dar cum problema ridicată de dl. Ciutacu merită să fie discutată serios, aş sugera să schimb formuluă $S = P - A$ și să o înlocuiască

cu alta care într-adevăr oglindește felul său de gădere. Raționamentul domniei sale nu e lipsit de merit când se lasă la o parte formula $S = P - A$. De fapt, descrierea situației economice românești din epoca de tranziție apare cu mult mai justificată și mai convingătoare fără scindare dogmatică între "dorințe și nevoi" și fără formula încriminată. O nouă formulă care ar fi în acord cu felul său de gădere poate să fie $S = D - N$, unde D = dorințe și N = nevoi, deși nu știu ce sens ar avea, fiindcă în formula mea semnul de (+) sau (-) din aritmetică nu are aplicare.

Deși nu pot să accept formula $S = P - A$ și nici diviziunea "dorințe și nevoi" pentru motivele arătate mai înainte, totuși nu pot să nu dau "Cezarului ce se cuvine Cezarului" și anume să consider contribuția dl. dr. Ciutacu de valoare pentru că a încercat, cum spun francezii "penser autrement", să gândească altfel decât săabloanele obișnuite și, în plus, mi-a dat și mie de gândit să clarific lucrurile deja spuse mai bine. Sper că nu am păcătuit în interpretarea ideilor sale.

Cât privește critica pozitivă sau constructivă la planul de Refacere și Stabilizare Economică a României cu un "miracol economic", ea se poate îndrepta către două țeluri: (1) să se descopere contradicții logice în fundamentarea teoretică a planului și (2) din punct de vedere practic că prin aplicarea planului interesele națiunii române nu ar fi servite la optimum. Adevărul științific și interesele vitale ale națiunii acum, ca și în viitor, acestea sunt criteriile pentru evaluarea planului.

OPINII DE ACTUALITATE ÎN "OPINIA națională"

SOLUȚII REALISTE CU ȘANSE VIABILE DE VALORIZARE

Interesantă și plină de învățăminte, oferind un larg câmp de reflecții într-un domeniu de importanță națională priorită, dezbaterea pe marginea lucrării "Teoria și practica economică în epoca de tranziție și după" purtând semnificația de marcă a reputației profesor și adevăratului patriot Anghel N. Rugină găzduită în paginile revistei "Opinia națională" are o semnificație aparte. Cuprinzând o mare cantitate de informații științifice privind strategiile de trecere la economia de piață dar și o experiență densă, pe care marele dascăl a dobândit-o în decursul strălucitei și neobosită sale cariere, această lucrare deschide noi orizonturi de cunoaștere și evaluare, de aprofundare. Dar adevărul este însă că publicarea lucrării și organizarea unei asemenea dezbateri s-au dovedit a avea relevanță nu numai sub raport teoretic, ideologic, ci și sub raportul practicilor nemijlocite.

O atare afirmație nu este în nici un caz de completență, ci este, sau mai exact a fost, realmente impusă de valoarea utilității ei în preocupările noastre didactice și nu numai. Despre ce este vorba?

Pe baza concepției economice expuse în lucrarea profesorului Anghel Rugină, în cadrul Facultății de Cibernetică s-a luat inițiativa de a elabora ceea ce înseamnă programele informative pentru identificarea curbelor I. S. și L. M., valabile, firește, pentru economia României, pe tipuri de piețe - piața producției și a banilor, curbele de cerere și ofertă pe piața muncii - astfel încât să se poată formula răspunsuri căt mai competente la fundamentarea deciziilor privind sensul evoluției, direcția pe care trebuie să se înscrie dezvoltarea unor indicatori principali - produsul național, rata dobânzii, cursul de revenire, rata somajului etc.

Parcurgând ideile cuprinse în "Teoria și practica economică în epoca de tranziție și după", am înțeles mai mult ca oricând că fără asemenea determinări de ordin cantitativ nu se poate asigura suportul adecvat, eficient, performant pentru politiciile guvernamentale (cheltuieli de guvernare, de pildă), politici fiscale și politica monetară. De fapt, demersul nostru într-un moment atât de confuz și derulant prin multiplele și controversate oferte de soluții ar putea reprezenta, ne place să credem, un pas concret, real spre valorificarea concepției profesorului Anghel Rugină, spre integrarea, dacă vreți, a prodigioasei sale gândiri economice privind trecerea la economia de piață și nu numai această perioadă, în procesul atât de complicat de edificare a unei economii de piață în țara noastră.

Elaborarea unor asemenea programe creează posibilitatea de a se putea ușor urmări, de pildă, în ce stadiu se află rata dobânzii și de a se determina pe termen scurt efectele modificării galopante a prețurilor pe diverse planuri, tendințele inflației. Sau, în ceea ce privește piața forței de muncă, se pot identifica tendințele conturate la un moment dat în domeniul ratei somajului, configura structura pe industrie a somajului și, mai ales, proiecta modalități posibile de reducere a proporțiilor, de estompare a acestui fenomen care generează cele mai grave dezechilibre, cele mai dramatice dificultăți de ordin social. De asemenea, s-au asigurat și corelările necesare cu rata inflației și politica de prețuri.

Programele informative care vizează piața valutară favorizează cunoșterea unor mecanisme eficiente de stabilizare, fundamentarea unor politici guvernamentale realiste în acest domeniu.

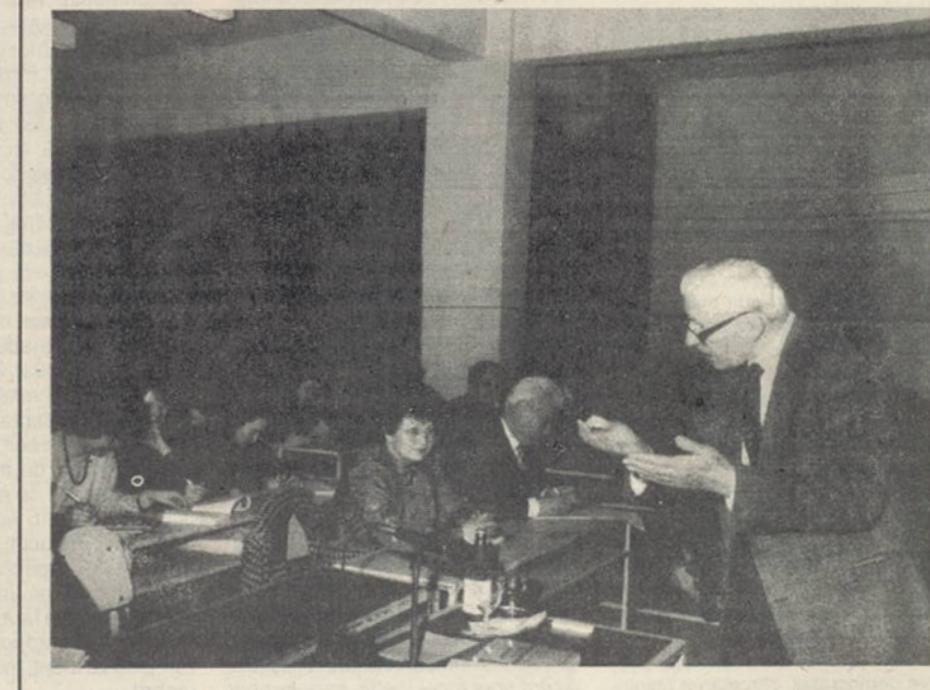
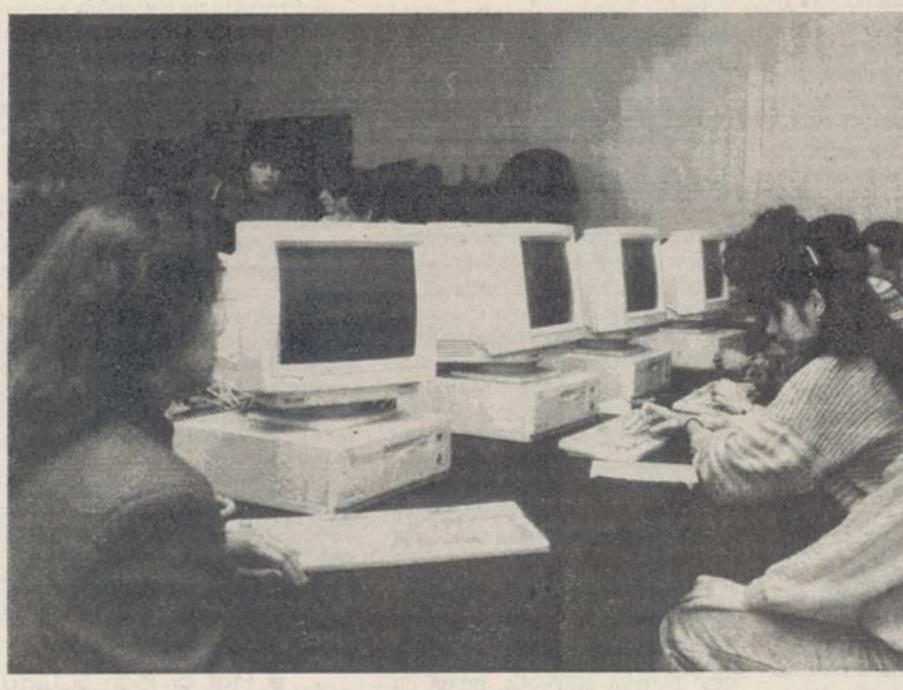
Evident, aceste programe au o mare utilitate cu precădere pentru specialiști, pentru cadrele didactice din facultățile cu profil economic. Dar cu ajutorul lor realizăm și pentru studenți un lucru extraordinar și anume simularea diverselor variante în evoluția lor pe termen scurt de tranziție la economia de piață în țara noastră. De aici încă un argument imbatabil, dacă mai era nevoie, de a pune în evidență funcționalitatea concluziilor ce le-am tras din lucrarea profesorului A. Rugină, efortul nostru de a le pune grănic în valoare.

Cu toate acestea, este dincolo de orice îndoială faptul că, aşa cum s-a mai spus, în lucrare - care și prin caracterul interrogativ al unor capitulo invitat la reflecții și la reconsiderări - sunt abordate și idei, modalități ce au o valoare în sine și cunoașterea lor este binevenită. Dar pornind de la ceea ce oferă în prezent economia românească, deși soluțiile au un mare grad de atraktivitate prin conținutul și consecințele lor, nu ne putem îngădui să le punem în practică. Am în vedere capitolul XIII, dacă nu mă înșel, intitulat "De ce leul românesc trebuie neapărat să fie acoperit în aur, argint sau alte produse naturale de valoare?" - o pledoarie, de altfel, pentru ca această problemă - dacă leul românesc mai trebuie sau nu să fie acoperit - să fie abordată în noua perspectivă oferită de filosofia economiei integralistă derivată din formula $S=A+P$.

Poate tocmai de aceea îndrăznesc să spun că se simte nevoia unei întâlniri a cadrilor didactice din facultățile cu profil economic cu profesorul Anghel Rugină, nu pentru a abuza de generozitatea cu care ne împărtășește din concepția și experiența domniei sale, ci pur și simplu de a ne putea întregi, verifica informațiile în domeniile în care suntem mai deficitari, cum ar fi problemele mecanismelor pieței concurențiale. Cu speranța că voi fi bine înțeles, că mesajul va ajunge la prestigiosul om de știință în timp util, prin intermediul revistei "Opinia națională", vom continua studierea și dezbaterea concepției sale despre reforma economică integralistă în general, despre strategia de tranziție la economia de piață, relevând importanța acestei șanse ce ni s-a oferit și necesitatea de a o valorifica la maximum.

■ Prof. univ. Gheorghe OPRESCU

Cursuri teoretice și practice la Universitatea "Spiru Haret"

OSCILAȚIA PREFERINȚELOR

(Continuare din pag.1)

Iată, în continuare, unele aspecte concluzante referitoare la evaluarea democrației, a rolului națiunilor, naționalităților și minorităților în lumea de azi. Astfel, ziarul german "Frankfurter Allgemeine Zeitung" publica un interesant comentariu privind schimbările de opinii între 1990 și 1993 în rândurile populației din landurile federale reunite cu Vestul. După cum scrie ziarul, dacă în primăvara anului 1990, un procent de 65 la sută din est-germani considerau socialismul o "idee bună" care "se aplică prost în practică", peste un an, în vara lui 1991, această părere era susținută de 58 la sută din cei chestionați. Dar renunțarea la vechile idealuri nu a mai continuat; în primăvara lui 1994, 57 la sută din est-germani se declarau favorabili ideii socialiste, împotriva pronunțându-se doar 24 la sută.

Puține schimbări au intervenit și în răspunsurile la alte întrebări, scrie ziarul, consemnând că la întrebările: "Este oare insurmontabilă opoziția dintre democrație și socialism?" și "Este oare posibilă o democrație de durată în socialism?", în decembrie 1993, ca și în martie 1990, circa o treime din participanții la sondaj din Germania răsăriteană au declarat că opoziția dintre socialism și democrație este insurmontabilă. Majoritatea subiecților (absolută în martie 1990 - 51 la sută și relativă în 1993 - 45 la sută) au răspuns că socialismul și democrația sunt incompatibile.

În noile landuri federale aproape o jumătate din populație se pronunță pentru o "a treia cale". În noiembrie 1990, 39 la sută din cei chestionați erau în favoarea îmbinării economiei de piață, umanismului și socialismului dar în decembrie 1993 - 46 la sută. Satisfacția că "în întreaga Germanie s-a instaurat sistemul de stat al R.F.G." a fost exprimată în noiembrie 1990 de 41 la sută, dar în decembrie 1993 - de numai 33 la sută dintre participanții la sondaj.

Comentariul menționat consideră că sunt lămuritoroare și datele sondajului pe tema poziției față de democrație, în principiu, ca formă de guvernare. La întrebarea: "Considerați că democrația existentă în R.F.G. este cea mai bună formă de orânduire de stat sau există și alte forme de putere de stat, mai perfecte decât democrația?", în vestul țării 75 la sută din cei chestionați, au definit, în decembrie 1993, democrația germană ca forma cea mai bună de guvernare, în timp ce un punct de vedere opus a fost exprimat de numai 8 la sută. Însă în noile landuri răspunsurile "pro" și "contra" erau aproape egale. În exprimarea ziarului german²⁰ nu este nici un simplu decât a constata că "motivul atitudinii sceptice față de democrație rezidă în rata ridicată a șomajului, în dificultățile economice și în insatisfația față de politica socială".

În același timp, nu numai în estul, dar și în vestul țării reflecțiile despre partidele politice se arată și fiindcă în ce mai puțin încrezătoare sau favorabile, judecând după răspunsurile la întrebarea: "Sunteți oare deziluzionați de activitatea marilor partide UCD/UCS, PSDG și PLD?" în Germania occidentală au avut loc, începând din iulie 1978, 11 sondaje de opinie pe această temă. S-au declarat "deziluzionați", în anul menționat, circa 25 la sută din participanți; în decembrie 1992, ponderea răspunsurilor de același fel a crescut la 41 la sută, iar un an mai târziu la 66 la sută.

La sfârșitul anului 1993, și-au exprimat dezamăgirea față de principalele partide politice 61 la sută din germanii răsăriteni chestionați, adică 25 la sută mai mult decât în anul anterior. Sporise, mai ales în landurile de Est, numărul celor ce își puneau speranțe într-un "politician forte în fruntea țării care să se angajeze ferm în realizarea obiectivelor". Un procent de 58 la sută din locuitori din fosta R.D.G. și de 53 la sută din cei din fosta Germanie occidentală și-au exprimat, în decembrie 1993, părerea că un asemenea om politic ar fi necesar pentru a se face față șomajului și criminalității.

Dacă în problemele sistemului politic, ale democrației, cercetarea opiniei

publice relevă, în funcție de conjunctură, de împrejurări evidente oscilații, viața socială punte în lumină și alte aspecte în fața căror opinia publică din alte zone ale lumii reacționează aproape similar.

Astfel, revista "Argumenti și fakti", publicând articolul "Cine este rus în Rusia?", constată că "identificarea națională este o chestiune foarte fină, care ține de drepturile inalienabile ale omului". Așa cum scrie publicația, în prezent "problema rusă" este elementul central al programelor multor oameni politici. De aceea, sociologii au inițiat un sondaj de opinie în rândul a 1170 orășenilor ruși care au fost întrebați: "Cine, din punctul dvs. de vedere, este rus?", fiindcă le propuse următoarele variante de răspuns: cel ai căruia ambii părinți sunt ruși; cel care are doar un singur părinte rus; cel care locuiește în Rusia; cel care se consideră rus; cel menționat în pașaport drept "rus"; nu știu. Sociologii au constatat că din totalul celor chestionați, 29 la sută, cred că un rus trebuie să aibă ambii părinți ruși; de două ori mai puțini, 15 la sută fiind de acord să recunoască drept ruși și pe cei cu un singur părinte rus. Prin urmare, 44 la sută din ruși preferă varianta "după sânge". Un procent de 48 la sută din participanții la sondaj au fost călăuziți de alte motive. Cei mai puțini, 6 la sută, s-au mulțumit cu "mențiunea din buletin". Cei mai mulți din acest grup, și fiecare al patrulea dintre cei chestionați, 25 la sută, abordează această problemă mai

democratic: "Dacă se consideră rus, rus să fie!". Restul de 17 la sută din ruși au socotit că este absolut suficient să trăiesc în Rusia pentru a fi considerat rus. Ca în Franță, notează articolul, cel ce locuiește acolo este francez; trăiește omul într-o țară, îi vorbește limba, muncește pentru binele ei și important nu este ce fel de sănge îl circulă prin vene. Dacă au creat ceva extraordinar se scrie despre ei astfel: "Pictor francez (sau scriitor, sau actor) de origine spaniolă (sau evreiască, sau rusă)". Ca Pablo Picasso, Amedeo Modigliani, Marina Vlad, exemplifică autorii. (În treacăt fie spus, românii ar putea aminti pe Elvira Go-deanu, Eugen Ionescu, Mircea Eliade și alții). În toate cazurile, țările în cauză nu decăd de căștigat. Conștiință că, în fiecare țară, populația are moravurile ei, democrația și nivelul său de conștiință, autorii comentariului din publicația rusă încheie pe un evident critic: "În schimb, la noi, în orice caz mulți dintre noi, calculăm procentul de sânge și votăm pentru cei care provoacă cu persistență o breșă între ruși și celelalte persoane".

Exemplu celor două sondaje de opinie, din Germania și din Rusia, pe teme diferite și după metodologii probabil deosebite între ele, atrag atenția că cercetările sociologice au totuși utilitate lor. Fie și doar pentru faptul că invită mereu la reflecții pe marginea adevărului că orice problemă se cere examinată în condiții concrete-istorice. De aici și concluzia că orice generalizare forțată, priorită, în orice problemă socială, nu poate duce decât la judecăți unilaterale, la false concluzii.

1) Jak C. Plano, Robert E. Riggs, Helenan S. Robin, *Dicționar de analiză politică*, "Ecce Homo", București, 1933, p. 106.

2) Comentariul din "Frankfurter Allgemeine Zeitung" a fost reluat de publicația rusă "Za rubejom" Nr. 5/1994.

RECURS LA INSTANȚA MEMORIEI BASARABIA ȘI Renașterea Noastră Națională

În vălășagul vieții cotidiene pe care o parcurem, este bine să facem, din când în când, un popas și să ne amintim. Să reflectăm, să desprindem concluzii și să acționăm în concordanță cu necesitățile istorice.

Recent, au făcut vălvă anumite declarații ale unor lideri politici din Moldova din stânga Prutului. În loc de comentarii, de luări de atitudine sub imperiul unor reacții de moment, să ne amintim...

Să ne amintim de anii 1989-1990, când în Basarabia a existat o stare de spirit ce amintește de revoluția de la 1848, de mișcarea memorandistă din 1892-1894, de Marea Unire din 1918. Aceia au fost anii decisivi, care au imprimat un curs nou istoriei românilor din stânga Prutului. În Europa Centrală și de Est, inclusiv în Uniunea Sovietică, vechile rănduieli începuseră să scârțâie din încheieturi. Români s-au integrat în mișcarea novatoare ce tindea spre lichidarea unuia dintre cele mai vechi și autocratice imperii.

Să ne amintim de luna iunie 1989, când în Piața Centrală a orașului Chișinău, un grup de studenți s-a adunat pentru a protesta în legătură cu anumite abuzuri ale administrației din școlile superioare din stânga Prutului unde, în ciuda promisiunilor Moscovei că procesul de învățământ se va schimba, erau menținuți vechii profesori rusofili, care predau aceleași materii ce denaturația istoria și cultura poporului român. În numai câteva ceasuri, alături de studenți au venit să manifesteze pașnic și alii tineri, precum și simpli cetățeni atrași de acest spectacol inedit, care punea

pentru prima oară autoritățile de la Chișinău în derău. Din clădirea Comitetului Central al Partidului Comunist Moldovenesc, aflată în preajmă, a ieșit un activist, care s-a adresat mulțimii în limba rusă, invitatând-o să nu asculte de "instigatori" și să se disperseze. Poate că oamenii ar fi dat ascultare acestui îndemn, dacă activistul respectiv nu ar fi sugerat că, în caz contrar, se va face apel la forțele de ordine. Văzându-se amenințată, mulțimea a început să huidue.

Și atunci s-a produs un eveniment care a socat: din clădirea Comitetului Central a apărut însuși Semion Grosu, primul-secretar al Partidului Comunist: "Atențione, atențione - a strigat el. Vă rog să lăuați aminte la cele ce vă voi spune." Faptul că demnitarul cel mai înalt în grad în Republică li s-a adresat în graiul lor matern, nemaiauzit oficial până atunci, i-a ajutat pe oameni să înțeleagă, pe de o parte, că fuseseră frustrați de acest drept, până în acea clipă, că autoritățile fuseseră cuprinse de o anumită nesiguranță, pe de altă parte. A fost un moment de trezire generală.

Din ziua aceea, nimeniu nu i-a mai fost frică să se adune în Piață. Mai mult, micul scuar de la intrarea în Parcul Central, aflat în apropiere, în nobilitat de prezența statului lui Ștefan cel Mare, a devenit din acel moment locul predilect de întâlnire a tuturor celor interesați de evoluția vieții politice. S-a creat o situație nouă, fără precedent în trecut, și fără echivalent în vreo altă republică unională. Oficial, Partidul Comunist își păstra rolul conducător. De fapt, însă, el încetase de a mai avea monopolul politic; viața îl împingea încet, încet într-un con de umbra.

Filarmonica George Enescu la Ateneul Român

Imagini de la un concert susținut în luna martie.

În luniile care au urmat, viața Basarabiei a fost cuprinsă de o asemenea frenzie încât, efectiv, nimici nu ar mai fi recunoscuți. Personalități politice ieșite brusc la suprafață au demonstrat, cu o forță de convincere impresionantă, că venise vremea ca în Basarabia să se stabilească: suveranitatea republicii; limba română ca limbă oficială de stat; trecerea la grafia latină, veșmânt firesc al oricărui idiom latin; tricolorul ca drapel de stat.

Pentru susținerea acestor deziderate s-a convocat pentru 27 august 1989 prima Mare Adunare Națională după pilda străbunilor care, în asemenea împrejurări, au apelat la înțelepciunea poporului, spre a delibera asupra propriului său destin. Însăși ideea unui asemenea forum li s-a părut unora de-a dreptul riscantă. Cu toate acestea, în ziua respectivă, spre Chișinău au început să se îndrepte imense multimi, venite din toate colțurile locuite de români. Piața Centrală a orașului a fost literalmente ocupată până la refuz; s-a stabilit că numărul participantilor se ridică la circa 700 000. De remarcat că Partidul Comunist nu a îndrăznit să conteste legitimitatea unui asemenea forum.

Marea Adunare Națională a adoptat, în toate problemele enunțate, documente ale cărora prevederii au găsit cea mai largă audiență în rândul participantilor și au reverberat profund în conștiința întotdeauna ale neamului la libertate și neatârnare, în spiritul Declarației O.N.U. cu privire la acordarea independenței și libertății țărilor și popoarelor coloniale și în conformitate cu dreptul universal recunoscut al națiunilor la autodeterminare, Marea Adunare Națională proclamă:

1. Independența națională a românilor din teritoriile ocupate;

2. Nederarea la Tratatul unional;

3. Doriță de a trăi în pace cu toți concetățenii de altă naționalitate;

4. Reintegrarea bisericească a națiunii;

5. Menținerea monumentelor care păstrează memoria falimentarei ideologii comuniste a devenit revoluță;

6. Procesul de restabilire a independenței naționale nu este posibil atâtă vreme cât pe teritoriul țării este menținută o numeroasă armată străină, precum și forțe de ordine care, de fapt, au menirea de a acționa împotriva poporului român ocupat;

7. Să se pună capăt neîntârzit sistemului colonial sovietic ce a devenit unul dintre cele mai apăsătoare anachronisme ale lumii contemporane.

Un document curios, traducând în expresie juridică idei și aspirații vitale pentru înscrisarea destinului poporului român sub însemnele nobile ale deplinei afirmări naționale. O carte a libertății și demnității naționale.

Să ne amintim de aceste decizii. Să să acționăm în spiritul lor. La 1848, Simion Bărnuțiu spunea: "Tineți cu poporul ca să nu rătăciți". Este un îndemn pe care, mai ales oamenii politici de astăzi, nu trebuie să-l uite.

■ Prof. dr. Ioan SCURTU

POLITICA SANCTIUNILOR ȘI PRIMEJDIILE EI

(Continuare din pag.1)

Cumplitorul război civil care continua în spațiul fostei Iugoslavii își are cauze complexe, interne și externe, care fac ca desemnarea unui singur vinovat să fie dificilă. Dorința de independentă a Sloveniei și a Croației - nesoluționată la timp și cum se cuvine de guvernul central de la Belgrad - a fost, după cum se știe, alimentată și sprijinită de țările din vestul și centrul Europei, care erau interesate să contribuie la destrămarea cu orice preț a statului federal iugoslav. Naționalismul șovin și îndărătnicia tuturor părților aflate în conflict au făcut apoi ca războiul civil să capete proporții și durată pe care le cunoaștem. Numai că vinovăția a fost atribuită, cu o înverșunare rareori întâlnită, doar sărbilor din RFI, din Bosnia-Herțegovina și din Croația. Guvernele occidentale - secundate cu zel de mass-media - nu au pregetat să acuze și să condamne Belgradul de toate reale, reale sau imaginare, mergându-se până la suspendarea Republiei Federale Iugoslavia din foruri internaționale ca ONU și CSCE. Iar politica de sanctiuni economice hotărâtă de Consiliul de Securitate s-a înscriș și ea în această optică părtinitoare, promovată fără nici o oprește de membrii săi permanenți de proveniență apuseană. Iată apoi, tot în Balcani, cazul unei țări mijlocii (Grecia) care aplică o blocadă economică împotriva unei țări mici (Macedonia), deși este dezavuata de

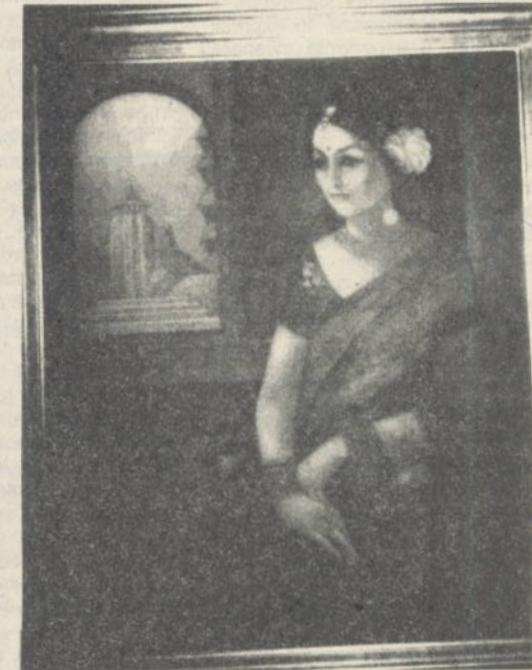
partenerii săi politici și riscă prin această acțiune să contribuie din plin la destabilizarea regiunii. Iată, pe de altă parte, conflictele din spațiul fostei Uniuni Sovietice, unde luptele interetnice sunt controlate și încurajate de cele mai multe ori de politica, încă imperială, a Moscovei. Cazul Georgia sau cel al Republicii Moldova sunt elocvente în această privință. Iată situația mai specială a Somaliei, unde absența unui guvern și lupta dintre fracțiuni rivale au permis - din motive strategice nedeterminate - o ingerință externă, care a sfârșit prin a transforma o operațiune cu caracter umanitar într-o acțiune de represiune a populației civile. Ca să nu mai vorbim de alte măsuri luate de marii puteri și dictate de rațiuni politico-ideologice, precum embargoul aplicat anii de-a rândul Cubei, Vietnamului sau Libiei. În foarte multe cazuri, politica sanctiunilor, ca expresie a "dreptului de ingerință" - fie că este practicată de unul sau mai multe state sau de o organizație internațională - nu și are aşadar decât o justificare foarte îndoianică. Iar privite sub aspectul eficienței lor, astfel de măsuri coercitive nu și ating de cele mai multe ori nici scopul urmărit, singurul rezultat tangibil fiind deteriorarea brutală a condițiilor de viață ale populațiilor respective.

Mai trebuie arătat, totodată, că, dincolo de pedepsirea mai mult sau mai puțin întemeiată a vinovăților în cauză, politica sanctiunilor afectează și interesele unor țări care nu sunt cu nimic vinovate de situația

ganizația Națiunilor Unite pentru a compensa că de către prejudiciul atât de grav adus unor țări care nu au altă vină decât că-i respectă hotărârile? Nici până în prezent.

Nu este greu deci să conchidem că, așa cum este ea practicată în prezent, politica sanctiunilor prezintă grave inconveniente (motivări șubrede și partizane, neficiență a rezultatelor, afectarea intereselor unor terți nevinovați) și că opțiunile occidentale, care inspiră acțiunea Consiliului de Securitate al ONU, nu sunt scutite de astfel de neajunsuri și nu contribuie în tot cazul la scoaterea relațiilor dintre state de sub imperiul forței și al arbitrarului, pentru așezarea lor pe postulatele dreptului și ale moralei internaționale. Politica

sancțiunilor riscă prin urmare să acutizeze contradicțiile lumii contemporane și nu să le estompeze. Ea dă îndeobște expresie primatului forței asupra dreptului și menținerii unor raporturi de subordonare, care nu au nimic comun cu respectarea intereselor legitime ale fiecărei țări și cu instaurarea unor relații de parteneriat autentice. Ca să nu mai vorbim de nescocirea flagrantă a drepturilor elementare ale populațiilor în cauză. A acceptă și a favoriză introducerea unei asemenea dimensiuni coercitive și punitive în relațiile internaționale constituie un demers plin de primejdii, care face ca instaurarea unei noi ordini mondale, mai stabile, mai drepte și mai bune, să rămână doar o veleitate.

Recent, a avut loc în București vernisajul expoziției de pictură și desen - I. Grigore, C. Neamțu, O. Vișan

SUPPLEX LIBELLUS VALACHORUM

Sub această denumire este cunoscut Memoriul, operă colectivă, de care se leagă numele unor personalități remarcabile ca Samuil Micu, Ioan Piuariu-Molnar, Iosif Meheș, Ignatie Darabant, Petru Pars, Petru Maior, Ioan Budai-Deleanu, Gheorghe Șincai și-a, înaintat împăratului Imperiului habsburgic, Leopold al II-lea, în martie 1791, de episcopii români Gherasim Adamovici și Ioan Rob. Memoriul, care dezvoltă programul episcopalui Inocențiu Clain formulat cu cinzeci de ani în urmă, cerea recunoașterea românilor din Transilvania ca națiune egală în drepturi cu celelalte trei existente - maghiară, sâsească și secuască, privilegiate, dominante, - reprezentând un moment important în lupta pentru emanciparea națională a românilor din Principatul transilvan.

Pentru a înțelege în întreaga sa complexitate sensul și semnificația elaborării și înaintării acestui document programatic Curții Imperiale de la Viena sotocim necesar a face o scurtă retrospectivă istorică.

Poporul român, după cum aprecia istoricul francez A. Armand, pe la mijlocul veacului trecut, "este unul dintre cele mai vechi popoare din Europa și cel mai frumos exemplu istoric de continuator al neamurilor, fie că este vorba de traci... de geti sau de daci, locuitorii pământului românesc au rămas aceiași din epoca neolitică - era pietrei și faietă - până în zilele noastre, susținând astfel, printre exemplu poate unic în istoria lumii, continuitatea unui neam". Dar, după câte se știe, datorită viciștudiilor istoriei, poporul român n-a putut veacuri de-a rândul să se afirme într-un stat unitar, în vatra strămoșească a vechii Daciei. În Transilvania, ce cuprinde Ardealul istoric, Banatul, Crișana și Maramureșul, organizațiile politice statale românești, în frunte cu renumiți și vîței cnezi și voievozi, au avut de înfruntat invazia seminților migratoare, de tot

felul, dintre care triburile ungare, războinice, cotropitoare au fost cele mai distrugătoare. După lupte care au durat peste 250 de ani, regalitatea feudală ungă reușește să-și subordoneze Voievodatul Transilvaniei, fiind nevoie însă să-și păstreze aproape atâtea atribute de țară independentă, separată. Autohtonitatea românilor, prezența lor aici la descenderea ungușilor, ca și luptele cu români și cotropirea pământurilor acestora sunt recunoscute de chiar istoriografia ungară, în numeroase documente, printre care

social-politic despotic, unic în istorie.

Semnificația noțiunii de "aspră disciplină", menționată de grofil și baronii unguri, este evocată într-o scrisoare a împăratului Iosif al II-lea, datând din acea epocă: "Ungurului - constată împăratul - nu-i pasă de ce este drept și e nedrept. Iobagul este un sclav al domnului său. Acești sărmani supuși români care sunt fără îndoială cei mai vechi și mai numeroși locuitori ai Ardealului, aceștia sunt maltratați de fiecare - ori dacă este ungru ori dacă este sas - și lăudării de toate nedreptățile. Mă miră că mai există în Transilvania români și că ei n-au fugit cu toții".

Împotriva acestei apăsări a românilor "care gem într-o robie mai grozavă decât aceea egipteană", după cum aprecia episcopul român, Inocențiu Micu, ei s-au ridicat, de-a lungul veacurilor, de nenumărate ori, la luptă, care culminase cu revoluția condusă

înalt și stăruința cea mai dreaptă a Majestății Voastre în cîrmuirea acestei împăratăji este că îndeobște drepturile omului că și ale societății civile însăși să se întindă cu deosebire asupra tuturor membrilor care prin uriașa lor constituie și cu viață și bunuri lor poartă sarcinile necesare pentru menținerea ei, și nici o parte a cetățenilor să nu se ridice și să lipsească cu sila pe alta de drepturile sale și să o asuprească, drept aceea națiunea română trăind în Marele Principat al Transilvaniei, vine prin această carte de rugare publică a se prosterne înaintea Tronului M.V. și a o rugă cu toate stăruințele, ca să i se redea drepturile vechi, care aparțin în mod esențial tuturor cetățenilor și de care ea a fost despăgubită în secolele trecute, fără nici un drept, ci numai prin dușmania sortii acelor vremuri". Se cerea "ca numurile odioase și pline de ocară: toleranță, amisi, nescocere și înțelegeri între stări și altele de

perioritatea numerică: din 1 700 000 de suflate către erau în 1787, peste 1 milion erau români, adăugându-se că națiunea română este cea care suportă cea mai mare parte din greutatea sarcinilor. Astfel, din Memorii se desprinde nu numai revendicarea recunoașterii românilor ca a patra națiune în marele Principat al Transilvaniei, dar și reprezentarea proporțională în viață politică a acestuia, ceea ce îi conferă atributul de națiune dominantă, prin numărul și sarcinile pe care le avea.

Memoriul românilor a fost trimis de împăratul Leopold al II-lea Dietei din Transilvania, care, dezbatându-l, a provocat protestul unanim al aristocrației maghiare, respingerea lui și un nou prilej de denigrare a poporului român. De altfel și Curtea de la Viena întrezărea în acțiunea românilor un grav pericol pentru menținerea în viitor a Transilvaniei în granițele Imperiului habsburgic. "A ridica din români o patra națiune în împrejurările actuale și cu neputință" - remarcă cancelarul Austriei, Kaunitz - și, chiar dacă ar fi cu putință, din multe importante considerații nu e nicidcum oportun".

Cu toate că lupta românilor transilvăneni pentru emancipare socială și națională a fost înfrântă la stârșitul secolului al XVIII-lea, aceasta a lăsat înșă urme adânci în consiliul tuturor românilor, care au contribuit apoi la afirmarea viguroasă a ei în deceniile următoare, ieșind biruitorale în toamna anului 1918, când prin destrămarea dublei monarhii austro-ungare, de tristă amintire, la care români transilvăneni au participat în mod hotărât, poapării asuprite, români, slovacii, croații, polonezii, sărbii, cehii și-au făurit statele lor naționale. În acest context, Marea Adunare Națională Constituentă de la 1 Decembrie 1918, prin care români transilvăneni hotărăsc unirea Transilvaniei cu țara mamă - România, are semnificația sa istorică.

Marcând rolul important al elaborării acestui document programatic - Supplex Libellus Valachorum - și prezintării lui în martie 1791, se conturează, credem, mai clar drumul sinuos parcurs de poporul român în lupta sa pentru eliberarea socială și națională, figurile marilor personalități, patrioți înflăcărăți care au luptat pentru apărarea ființei și demnității naționale a poporului român.

■ Dr. Augustin DEAC

"O afirmație de drepturi care se pretind".
Nicolae Iorga

cel al grofilor și baronilor unguri din Transilvania anului 1784, când, temându-se de revoluția română din Transilvania desfășurată sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan, aceștia cer ajutor trupelor austriece, declarând și recunoscând: "Părinții noștri, venind din Schitia, au cucerit cu lupte victorioase și cu săngele lor această scumpă patrie (Transilvania) și după ce au supus și au făcut iobagi pe părinții românilor care s-au revoltat astăzi (1784) asupra noastră, dânsii, (adică strămoșii grofilor și baronilor unguri) au dominat în liniștit peste ei, înțându-i totdeauna într-o aspră disciplină". Pentru a putea domina Voievodatul transilvan, regii unguri au colonizat aici, pe lângă maghiari și secui, și sași, care împreună au constituit în Transilvania la 1438 acea organizație reațională - Unio Trium Nationum, a celor trei națiuni minoritare dominante, răpindu-le românilor băstinași toate drepturile avute din vechime - politice, economice, religioase etc. și considerându-i populație "tolerată" pe proprietatea ei pământ strămoșesc, asuprind-o și exploataând-o printr-un regim

de Horea, Cloșca și Crișan în 1784, săngheros înăbușită, prin tragerea pe roată a conducătorilor.

Pentru a putea menține puterea absolută, împăratul Iosif al II-lea a lăsat unele măsuri liberale, ușurând întrucâtva starea socială a iobagilor români, măsuri care însă au întâmpinat îndărătnicia nobilimii maghiare, care nu înțelegea să renunțe la absolut nici unul din privilegiile pe care și le "octroiase" cu de la sine putere.

Pornind de la concepția luministă și invocând reformele împăratului Iosif al II-lea, la începutul domniei fratelui acestuia, Leopold al II-lea, reprezentanții românilor transilvăneni încearcă să se opună valului de reacții venind din partea grofilor, contiilor și baronilor unguri, înaintând în martie 1791 memoriu amintit. Acest Memoriu este prima acțiune politică de mare amploare a românilor transilvăneni, în care accentul principal cade pe revendicarea drepturilor naționale. "Suplica - aprecia N. Iorga - a fost o afirmație de drepturi care se pretind". Memoriu începe chiar cu enunțarea acestei teze fundamentale: "Întrucât scopul cel mai

acest fel, care, ca niște pete din afară, au fost întipărite fără drept și fără lege pe fruntea națiunii române, acum să fie cu totul îndepărtate, revocate și destinate în chip public ca nedemne și nedrepte, și astfel... națiunea română, renăscută, să fie pusă în folosința tuturor drepturilor civile și regnicolare". Într-regul cler, nobilimea și plebea să aibă aceleași drepturi pe care le aveau categoriile similare ale celorlalte națiuni; locuitorii Transilvaniei, indiferent de nație, dar potrivit cu starea și condiția socială căreia aparțin, să suporte sarcinile statului. Români să se poată întruni într-o adunare "națională", unde să-și aleagă delegații proprii care să-reprezinte orunde și oricând.

În sprijinul acestor revendicări, Memoriu aduce o întreagă gamă de argumente istorice, subliniind mai întâi autohtonitatea, vechimea și continuitatea lor în Transilvania: "Națiunea română este cu mult mai veche dintre toate națiunile Transilvaniei... Întrucât este lucru sigur și dovedit, pe temeiul mărturilor istorice, a unei tradiții niciodată întrerupte, a asemănării limbii, datinilor și obiceiurilor". Se invocă apoi su-

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

PREMISE ALE EDUCAȚIEI AUTOHTONE CARTE ROMÂNEASCĂ DE ÎNVĂȚĂTURĂ

Proverbele și zicătorile oferă o vizionare specifică asupra lumii și, implicit, un mod concret de a concepe soluții problemelor fundamentale ale formării și manifestării superioare a omului. Ele sintetizează, în expresii concentrate, o experiență milenară care, formulată în chip memorabil, își oferă fiecărui ca o dialectică a comportamentului pe căt de fină, pe atât de nuanțată, mijlocindu-i posibilitatea opțiunii - marea condiție a formării și desăvârșirii umane.

Dincolo însă de asemenea aprecieri de ansamblu, formulate pe temeiul unor trăsături generale, s-a pătruns mai rar, din care cauză proverbele, zicăriorile, ca valoare de referință pentru reconstituirea unei filosofii educaționale închegate, originale, au fost puțin luate în calcul. Unii teoreticieni și istorici ai pedagogiei și-au exprimat chiar rețineri; pornind mai întâi de la caracterul fragmentar al acestor creații folclorice, au afirmat că demersul educațional este înfățișat, pentru fiecare caz în parte, cu accent doar pe o latură sau alta. Dar evidențierea caracterului fragmentar interesază, credem, cu deosebire metodologia, pentru definirea posibilității modelatoare a fiecărui proverb în parte; tocmai caracterul așa-zis fragmentar, uneori chiar contradictoriu, ajută ca demersul folcloric cu privire la valoarea educațivă a unei anumite practici să fie receptat ca o sugestie, ca o etapă în definirea individuală a comportamentului, și nu ca o consacrare sub specia dogmei a respectivei practici. Raportul dintre fragment și întreg ni se pare aici asemănător cu cel reliefat de George Călinescu în analiza poeziei gnomice. Așadar, nu înțelesul în sens strict, care poate fi diferit și deci, "fragmentar" de la o împrejurare sau alta, contează, credem, cel mai mult în proverbe spre a le preciza valoarea lor educativă de referință, cî faptul că prin modul cum sunt utilizate și grajile valențelor subtextuale ale înțelesului, ascultătorul simte aplecarea de a le pătrunde, de a le stăpâni sau, pur și simplu, de a intra în dialog cu aceste "forțe". Esențial rămâne, așadar, sentimentul de resuscitație, urmat adeseori de o simplă dar statormică aplecare spre deschiderea sensurilor etico-morale implicate fiecărei stări de fapt, în vederea unei autodefiniri individuale. Omul, într-adevăr, și-a condensat totdeauna experiența în sentințe, iar asemenea sentințe, cu cât sunt mai "fragmentare", cu atât oferă mai multe teme de meditație și, implicit, mai multe premise ale opiniilor comportamentale. Cine este în stare să pătrundă la acest strat stăpânește posibilitatea alegării și această libertate adeseori echivalează cu cea dintâi condiție a asimilării unui sistem comportamental riguros definit. Reconstituirea filosofiei educaționale din creațiile folclorice presupune tocmai depistarea acestor premise.

S-a arătat, pe bună dreptate, că înainte de a fi consacrate în formele specifice diferențelor idiomuri, proverbele au circulat din loc în loc, din gură în gură, lărgindu-și neîncetată aria de generalizare, esențializându-se până la a deveni bunuri ale tuturor. Geneza prototipurilor inițiale a fost plasată în momentul organizării primelor comunități omenești (Tudor Vianu), simultan cu nevoiea cristalizării preceptelor dirigitoare. Dar tocmai în aceste condiții - s-ar putea adăuga - generalizările successive ale experienței de viață, efectuate de fiecare dată într-un cadru fizic concret, nuanțat de la un loc la altul, au condus la adoptarea celor mai ilustrative metafore pentru evenimentele trăite, pentru geografia, obiceiurile, temperamentul unei comunități istorice. Adevărul unui proverb, oricât de general și omniprezent, nu se poate impune decât în haina firească, deci specifică, a originalității, cu girul autenticității istorice (B.P. Hașdeu).

Concomitent cu sentința în absolut, formulată atât de sintetic încât riu există puțină de a găsi variante și cu atât mai puțin de a fi amendați, avem îndemnuri spre delimitarea și utilizarea vârstelor optime de pregătire. ("Cen-a învățat lioniță nu mai învăță lon"), dar și spre ceea ce am putea numi azi educație permanentă. ("Cel ce învăță în continuu este om deștept, iar cel ce se crede învățat nu e înțelept"). Aven corespondențe ale învățăturii în unități minerale sau vegetale, ca elemente ale unei nături luxuriante, dar ascultând de aceleași legi ca și rotirea de astre, încât nu e de mirare că omul prin lumina minții reuneste adesea particularități specifice mitologiei ("Omului cu învățătură îi curge miere din gură"). Sublinierea valențelor educaționale ale experienței de viață constituie o temă

predilectă în folclorul românesc ("Meșteșugul vreme cere, nu se-nvăță din vedere"; "Omul învățat, dar nepățit e ca pușca fără praf"), iar importanța laturii practice este văzută pe asemenea dimensiuni încât și eșecurile sunt amendate în perspectiva bogatelor învățăminte oferite ("Înțeleptul învăță din pățania altora, nescotitul nici din asa"). Umorul sau ironia, sentința gravă sau îndoială ca stimulent al cunoașterii sunt utilizate în scopul acelorași imperitive ale educației, subliniind astfel și din acest punct de vedere importanța pentru români a măsurii, a armoniei și firescului.

Școala este invocată ca fiind menită să înnobileze omul ("Școala face pe omul om și altoiul-pomul pom") și me diul lui de viață ("Unde școala se iștează pământul se-mbogățește"), să contrabuije la limpezirea sensurilor vieții, ipostază în care școala devine sinonim cu experiența de viață sau cu purtarea unei aleasă, înalt omenească, în lipsa căreia, învățătura de carte, oricără de inten-

să, nu poate atinge stadiul suprem - înțelepciunea - în care binele se regăsește cu frumosul. De altfel, întregul folclor românesc, inclusând observații concrete asupra naturii, îndrumări practice, orientări în lumea astronomiei și a metodologiei, a zoologiei și botanicii a îndeplinit multă vreme unele din menirile devenite tradiționale școlii. Proverbele vizând învățătura situează la mare cinste familia, părintii, al căror rol educativ complementar este just apreciat ("Asculta învățătura tatălui tău și nu uita poveștele mamei tale") și exprimat sub o multitudine de forme ("Copilul nepedepsit ajunge necprocopsis"), pentru motive îndeobște acceptate ("Copilul ca copacul, când de mic se strâmbă, anevoie se

și asemenea exemple pot continua, sfera lor de idei înglobând totalitatea problemelor de educație și învățământ.

■ Mihai IORDĂNESCU

"ARTA ȚESUTULUI" - o expoziție reprezentativă pentru tradițiile românești

La sfârșitul lunii martie, a fost inaugurată în Capitală o expoziție de artă și meșteșuguri populare, de o bogătie remarcabilă și cu o prezentare inspirată, semnificativă, de neuitat pentru orice vizitator care știe să prețuiască frumusețea și utilitatea creației, dăinuind de milenii, a poporului nostru.

**REVISTA
OPINIA
n a t i o n a l ä**

TIPOGRAFIA FED
TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
www.fed.ro

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
MĂRIMI ANGHEI

REDACTIA SI ADMINISTRATIA: Bucuresti, Palatul Sporturilor si Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon 675.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispozitie de plată pe adresa: Fundația "România de Mâine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficile poștale din întreaga țară.

Înțelegă jude. Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111. Cittorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Plaça Presei Libere nr.1, sect. 1 București - România.